Nofima

Fryst fisk og fryst politikk

Edgar Henriksen

Ombordfrystkonferansen, Ålesund 10.1.2017

Foredraget er basert på kunnskap produsert i det FHF finansierte torskeprogrammet.

Med denne boken ønsker vi å sette kunnskapen fra torskeprogrammet inn i en større sammenheng. Boken bygger også på nærmere 40 års arbeid med Driftsundersøkelsen for fiskeindustrien.

Politikernes dilemma

- **To gjennomgående tema i fiskeripolitikken i hele etterkigstiden**
  - Produktivitetsøkning for å være konkurransedyktig og bidra til velstandsutviklingen
    - Har, som i alle andre næringer, gitt færre sysselsatte
    - Vellykket i økonomisk forstand, men hvitfiskindustien sliter
  - «Hensynet til sysselsetting og bosetting»
    - Nedgang i folketall i små fiskerikommuner og dette får (etter vårt syn) fiskeripolitikken for stort ansvar for.
- **Dilemma: Dette er vanskelig å kombinere**
  - Svekket produktivitet kan gi flere sysselsatte, men kan det tilbys konkurransedyktige vilkår?
  - Fortsatt satsing på produktivitet sikrer konkurransedyktighet, men gir færre sysselsatte

Nofima

«Sjarken e bæst» – eller?

Foto: Arne Fenstad, FiskeribladetFiskaren

Nofima

Paradigmeskifter på 80-tallet

- Regjeringsskiftet i 1986: Fra korporativ til neo-liberal politikk
  - Sterkt og tett samarbeid mellom staten og næringsorganisasjoner
    - Modernisering og industrireising i hele landet
    - Fryst filet og etter hvert industrieide trålere i Nord-Norge
    - På 70-tallet brukte vi forventede inntekter til motkonjunkturpolitikk, som resulterte i manglede omstilling og tapt konkurranseevne
  - En mer tilbaketrukket og mindre reguleringsvillig stat som prioriterte produktivitetsøkning og konkurranseevne.
- Etter 1989 har *«en død fisk vært en død fisk»*
  - Lukking av fiskeriallmenningen og opptakt til dagens kvoteregime

Deltakerloven (1972)
Oppheving av frysekonsesjonsloven (1983)
Staten ut av Finotro (1986)
    Pliktregimet for å sikre trålernes landinger lokalt og regionalt
Dødsstøtet for den åpne allmenningen
    Fiskeripolitisk forlik: Trålstigen og Finnmarksmodellen
    Fra offentlig til privat utkjøp av overkapasitet – strukturpolitikken
    Markant forbedring i flåteøkonomien
Speilvendingen av «sjøgrenseloven» (1992)
    Nøytrale fryseterminaler
EØS avtalen (1992) og WTO
    Bedring av eksportvilkårene
    Politisk ryggdekning for å avvikle effektivitetshemmende subsidier
    Globalisering og internasjonal arbeidsdeling
Pliktregimet (2003)
Strukturpolitikken

«Til lags åt alle kan ingen gjæra»

- «Museumsvoktere»: Vokter fellesskapets verdier mot «ran, oligarker, sjørøvere og sunnmøringer»
  - Egeninteresse ≠ samfunnsinteresse
- «Pengebokvoktere»: Er svært opptatt av å øke, eller i det minste sikre, sin andel av fellesskapets verdier
  - Egeninteresse = samfunnsinteresse

Nofima

Torsk: Andel av eksportverdi

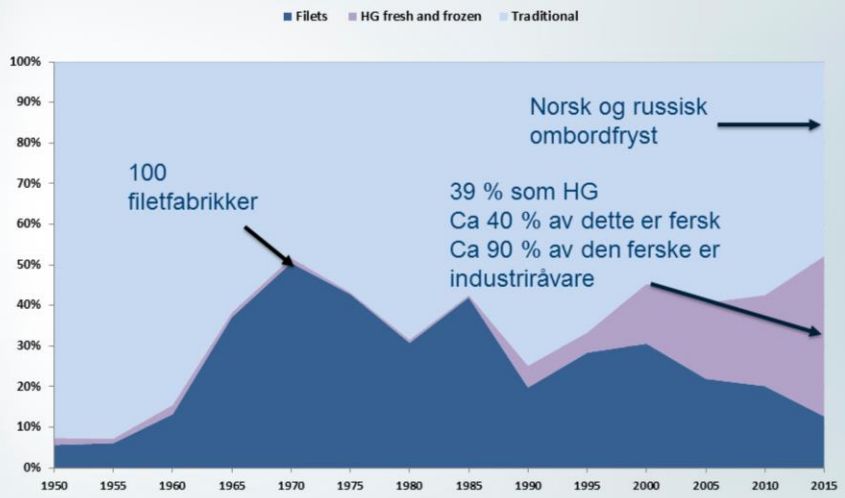

9

Nofima

Ombordproduksjon

Fra starten 1962 til dagens «state of the art»

Fra 25 til 3 (8-9)
Åpning for alle som ikke har leveringsplikt

Nofima

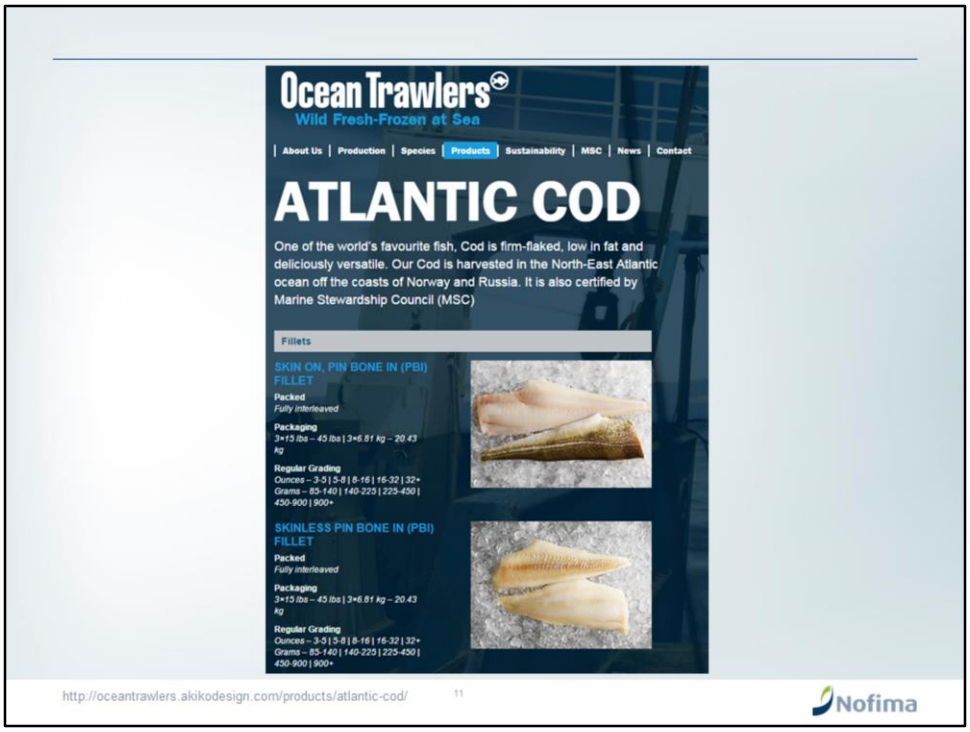

Ocean Trawlers kontrollerer store fiskerettigheter både i Barentshavet og i det nordlige Stillehavet og er etter sigende verdens største aktør av ombordfryst filet

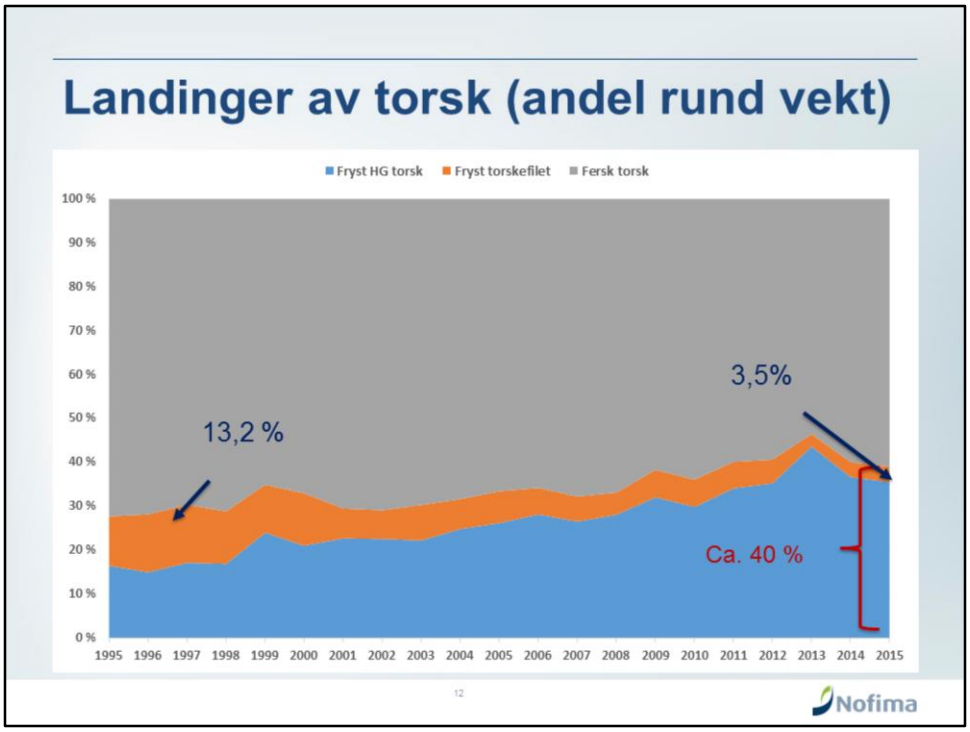

Neppe vesentlig mer ombordfryst fordi stort sett hele den havgående flåten allerede har lagt om. Interessen har tapt seg i den store kystflåten.

Omlegging til ombordproduksjon kan komme fordi konkurransen om nøkkelarbeidskraft er mindre og flere har muligheten. Det vil fortsatt være slik at lottsytemet (delingsfangst) gjør HG til en god løsning. Fiskerne får dårligere betalt, men vi får verdens best betalte filetarbeidere ved norsk ombordproduksjon. Og vesentlig økt verdiskaping.

Så lenge tilbudsplikten gjelder for trålere med leveringsplikt, er det lite sannsynlig at det vil true arbeidsplasser på land om også leveringpliktene trålere får tillatelse til ombordproduksjon. Det er litt mer komplisert for selskaper med aktivitetsplikt, men store andeler av denne fisken fryses HG. Om Lerøy finner det hensiktsmessig kan det styrke selskapets produktporteføljе om en andel av kvoteporteføljen kan benyttes til ombordprodusert filet.

Utredninger eller beslutninger

- Tveteråsutvalget (2014)
- Pliktutvalget (2016)
- Førstehåndsomsetning (2016)
- Kvoteåret
- Stortinget vil ha strategier
  - Ringvirkninger for Svalbard
  - Helårs arbeidsplasser i industrien
  - Styrke rekrutteringen
  - Bruk av restråstoff
  - Skjerpet nasjonalitetskrav

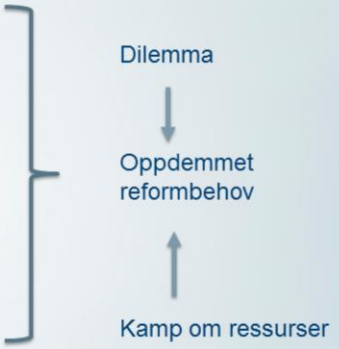

- Eidesenutvalget (2016): På han igjen med utredninger?

Nofima

Nofima

Takk for oppmerksomheten

www.nofima.no